

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Thomæ Tamburini Societatis Iesu Siculi
Caltanisettensis, In Alma Vniversitate nobilis Civitatis
Messanæ, Theologiæ Primarij Professoris. Explicatio
Decalogi Duabus distincta partibus**

In qua omnes ferè conscientiæ casus, ad decem Præcepta pertinentes,
mira brevitate, claritate, & quantum licet, benignitate declarantur

Continens sex Libros posteriores in Decalogum, id est, expositionem
præceptorum secundæ tabulæ

Tamburini, Tommaso

Monachii, Anno M.DC.LIX.

De Conjugatorum peccatis in materia luxuriæ, paragraph. 5.

urn:nbn:de:hbz:466:1-39995

filij, præsertim ingenui, præsumuntur potius nolle suam matrem à tanta obligatione urgeri, quam aliquid fortunarum amittere.

12. Quædam sic se liberavit: habebat ea filios tres, quorum unus erat ex adulterio; & quia ab illis nihil sibi timebat, sic eosdem est allocuta: *Vnus vestrum non est legitime conceptus, si eum nominatim compellavero, ab hæreditate necessario depelletur: his auditis timuit quisque sibi, ne spurius declararetur, quare omnes exorarunt à matre silentium, spuriumque, quicumque is esset, sibi invicem cedentes, in partem hæreditatis admiserunt. Huic remedio obstat unum, ait Covaruvias, g nam filij legitimi metu coacti, adeoque minus sponte consentire. Approbo dictum. Verum si omnes vere id, & ex animo, non autem ex metu fecissent, idque explicitè declarassent, se scilicet cedere propter amorem matris, vel ob reciprocam benevolentiam inter se, simul eadem in domo educatos, tunc admittatur remedium, quia sic ex omni parte est voluntaria remissio.*

g Covar. in Reg. peccatum p. 1.

13. Quærò: si mater suis bonis, vel alio modo posset, velletque compensare sufficienter pro omnibus damnis per se provenientius; quia hoc modo, jam habent filij æquivalenter, id quod accepit spurius.

14. Quintò: si sit periculum vitæ, vel similis mali: hoc enim existente, nemo obligabit adulteram, ut se prodatur, quia vita nullo pretio est æstimabilis, & quia in extrema necessitate omnia sunt communia.

15. Sextò: denique si sit periculum infamiae, quia fama est superioris ordinis, & merito rebus temporalibus præferenda. Sane hæc excusatio frequentissima est: deficit interdum nihilominus: quando scilicet mater est prostituta famæ, vel etiam, quando se deberet solum prodere apud prudentem filium, vel apud paucos; & ex alia parte, damnum esset tam grave aliorum filiorum, vel Reipublicæ, ut illa parva infamia ex manifestatione proveniens, superaretur notabiliter à tanto damno.

16. Ex his vides, raro in praxi occurrere casum, in quo adultera suum scelus prodere cogatur; faveatque Pontifex, dum universaliter dicit, *h adulteram esse ad pœnitentiam admittendam, licet nolit suum crimen marito revelare.*

h Innoc. III. c. Offic. de pœn. c. reus.

§. V.

De Conjugatorum peccatis in materia luxurie.

O Ccasione adulterij, utile fore lectoribus censeo, in unum hic veluti fascem ea conligere, in quibus peccare solent conjuges in usu matrimonij; quæ ut ordinatim proponantur, ad tria capita reducami, ad pollutionem, ad copulam, ad impudicos tactus, tactuique similia.

Pollutio conjugis.

1. Coniux impudicis tactibus se polluens.

Iuens, vel exercens ejusmodi tactus, intendens habere pollutionem, aut cum probabili periculo illam habendi, mortaliter peccat, peccato contra naturam. Ratio est, quia matrimonium ^a non dat conjugibus facultatem, nisi ad eam seminis effusionem, quæ generationi inservit, hæc autem maximè illi adversatur.

^a Nav. c. 16. n. 42. & passim.

3. Propter eamdem rationem, eodem modo iidem peccant, si sese mutuo ad pollutionem provocant: imo hæc culpa & præcedens, species est etiam ^b adulterij, speciatim confitenda: ratio est, quia per hanc turpitudinem, præterquam quod semen prodigitur, dividitur eorum caro, contra datam in matrimonio fidem. An ipsis liceat, provocare se tactibus in ordine ad copulam, & an iisdem liceant aliquitatus cum pollutionis periculo, dicam mox n. 41. & deinceps.

^b In opusc. de Conf. li. 2. c. 7. §. 6. num.

4. Vxor tamen licitè petet, ^c & reddet debitum marito, qui solet sine ipsius consensu in fine copulæ, extravas consulto semen effundere, quia ipsa, dum petit redditque, id facit, quod ex se bene fieri potest, & propter malitiam viri, non debet suo jure mulier spoliari. Sed quid faciet in hoc casu uxor, si ipsa nondum seminavit, paulo post dicam, nu. 17. & 18. Est item peccatum contra naturam, si conjuges, dum congregiuntur, voluntariè foras semen emittunt, ut ex se patet: voluntariè, inquam; nam si accidat, quando, festinante natura, semen foras emittit, qui congregi legiti-

mè conatur, non est peccatum, quia non est voluntarium. Ita sapissimè accidere in conjugem arcta, quando vir primis vicibus eam cognoscere tentat, notat merito Sanchez. ^d Quod semina, quæ non sit sponsa de præsentia, cognita, statim & in continenti possit semen viri à se receptum expellere, probabile docet idem Sanchez ^e paritate ducta ab eo, qui potest furem in continenti, ubi furtum eripuit, percutere, & non postea. Nos hanc doctrinam non admittimus, mox n. 14.

^c ita Pont. li. 10. c. 17. n. 3. contra aliquos. ^d Sanc. lib. 9. disp. 17. nu. 19. ^e 20. ^f Sanch. li. 2. de matr. d. 22. nu. 17.

Copula.

5. Finis, ut omne peccatum, etiam veniale vitetur, in matrimonij usu aliquis ex his quatuor esse debet: ^f proles in Dei cultum procreanda; carnis concupiscentia sedanda; sanitas propria, uxorisve conservanda; propria obligatio satisfacienda; quæ duæ posteriores causæ non solum sunt, mea sententia, quando conjux reddit, verum etiam, quando moderatè petit ab ea puella, quæ propter verecundiam petere non audet.

^f l. Sanc. li. 9. d. 8. §. 10.

6. Neque tamen est necesse, ut ij recti fines expressè actu signato, intenduntur, satis est ^g enim, alios prave fines non admittere; siquidem eo ipso, quod matrimonio uti conjuges volunt, nisi debitos fines expressè removeant, illos virtute & implicitè intendunt.

^g Sanc.

§ Sanc. ib. c. li. 2. disp. 28. numer. 29. nolo eum obligare ad alia conqui-
renda.

7. Expresse excludere finem mul-
tiplicandæ prolis, imo etiam cupere,
filios non procreare, veniale est, quia
ex una parte jam implicite remanent
alij recti fines, & ex alia, nonnulla
inordinatio est, illud optare; non est
tamen mortale, quia tunc nihil con-
jux ponit, ut supponimus, quod re-
ipsa obstat conceptioni prolis. Quod
si ob bonum finem, v. g. quia pauper
est, nec potest alere filios, illud opta-
ret, nec veniale quidem esset. Qui
non reddit debitum, ne prolem mul-
tiplicet, an peccet? Vide mox nu. 23.

8. Dices, Thomas Sanchez h tunc
solum putat, non esse venialem cul-
pam, usum matrimonij, ob finem se-
dandæ concupiscentiæ, vel sanitatis tu-
endæ, quando non habet conjux alia
media, quibus carnem sedet, vel sani-
tatem tueatur. Respondeo, at Emma-
nuel. Sâ cum alijs putat absolutè,
hos duos fines semper liberare conju-
ges ab omni culpa. Confirmo, quia
nolo obligare fideles, qui humano
modo solent operari, & non metaphy-
fico, ad speculandum, quodnam me-
dium sit aptius ad tentationes supe-
randas; satis habeant, si eligant illud,
quod est aptum. Adde, conjugij uxo-
rato, convivente domi uxore (quare
per fugam vincere non potest, quod
omnium optimum remedium est in
hac materia) imo & ad filios procre-
andos intento, satis l. difficilia esse alia
media, ad sedandam concupiscenti-
am. Simile quid de sanitate; cum e-
nim obviu habeat hoc remedium,

h Th. Sanc. li. 9. disp. 9. i Sâ v. de-
bitum conjugale n. 5. alijs apud Sanc. l.
c. d. 10. n. 2. 1 Layman, lib. 5. tr. 10.
p. 2. c. 4. n. 2.

9. Denique eum, qui ex sola dele-
ctatione petit, vel reddit debitum, pec-
care solum puto m. venialiter. Qua-
re apud aliquem legens (non pec-
cat conjux, qui alteri ob delectatio-
nem petenti reddit debitum) sic inter-
pretare, non peccat, qui alteri ob de-
lectationem petenti, ipse reddit, ut suæ
obligationi satisfaciatur.

m Pont. li. 1. de matr. c. 21. nu. 6.

10. Dices; cur non sequimur Ioan.
Sanch. n. qui contendit, finem solius
delectationis in conjugatis, nē pecca-
tum quidem esse veniale, sicuti non
est, pulchrum prospectare campum,
fragrantem rosam odoratui ob volu-
ptatem admoveere, suavi melodiæ li-
beras aures dare? Respondeo, ideo
illū in hoc non sequimur, quia saltem
in praxi, ad quam tendit semper no-
stra doctrina, in re tam lubrica, qualis
est luxuria, adest communiter, in vo-
lente solam delectationem, periculum
labendi in excessum, nimis ei volu-
ptatis fini adhærendo; qui excessus im-
quomodocumque concessa, semper
culpa venialis est, veluti o. excessus
cibi, potus &c.

n 10. Sanc. disp. 23. nu. 25. o ut ex-
plicat idem Ioan. Sanch. ibi. ex quibus
verbis.

11. Atque hic obiter nota, propter
eamdem

eamdem rationem dictam num. 9. ibi (ut suæ obligationi satisfaciatur) fieri, ut qua quis peccet is, qui petit ob malum finem, vel qui petit habens forte votum castitatis; vel qui petit cum affinitate post matrimonium contracta ex incestu, altero conjugum non consentiente, tamen non propterea peccet is alter conjux, qui legitime reddit: potest siquidem, licet non teneatur; *p*rius enim ille finis, & vinculum illius affinitatis se tenentis solum ex parte petentis, & non ex parte actus, nequit commaculare ipsum actum reddentis debitum ex obligatione iustitiæ; nonnulli hic addunt, debere conjugem non reddere, quando id non est illi incommodum; id, quod dicunt, ne cooperetur conjux sine ulla causa cum peccato alterius, quod facile posset evitare. Sed certe in praxi vix inuenies, non adesse ejusmodi incommodum; semper enim adest timor, ne alter, qui jam copulam appetit (nam propterea petit) ægre ferat, se repellere, & ne enascantur discordiæ.

p *Castrop. diff. 3. de matr. p. 4. §. 10. nu. 6. & 7.*

12. Dixi (legitimè reddit) si enim post initum matrimonium appareret aliquod impedimentum dirimens, per quod ij conjuges legitimi non sunt, reddere certè non posset, quia tunc esset fornicatio, non vero copula maritalis, & malitia se teneret ex parte actus, nec solum ex parte petentis. Rursus, si, qui votum castitatis non habet, petat debitum ab eo, qui tale votum habet, vel ab eo, qui contraxit

post matrimonium prædictam affinitatem, ex incestu (quæ nunc solum contrahitur ex copula cum consanguineis in primo, vel secundo gradu sui conjugis) potest quidem, ut dictum est, petere, quia non privatur jure suo, & ille, à quo petit, potest & tenetur reddere, ne ipsum dicto jure privet; at non potest reddere in priori bimestri matrimonij, nec existente altero conjugum adultero: ratio est, quia tunc alter non obligatur reddere ex obligatione iustitiæ, unde non habet caput, quo excusetur à cooperando cum peccato petentis.

13. Intentio. Conjuges habentes ex intentione copulam, q. ut haberent, etiam si conjugati non essent, vel turpiter cogitando deliberatè de alia, vel optando turpiter aliam, vel suam esse aliam sibi non conjugatam, peccant mortaliter, quia sic per delectationem morosam tenderent in eam, quæ re ipsa non est sua: quam doctrinam sic limitat Sanchez. r. Si delectatio hæc conjugis in nulla re turpi esset, sed in sola pulchritudine viri aut femine alienæ, perinde ac posset in cogitatione arboris pulchræ delectari; vel ut sic ad actum conjugalem excitetur, nullam video letalem culpam, cum delectatio in nullum turpe objectum feratur, & ad honestum finem dirigatur. Non tamen est hoc alicui permittendum, sed valde dissuadendum, ratione periculi; hætenus Sanchez. Quæ ratione delectari quis possit de copula præterita, futura, vel conditionata, dicam suo loco li. 10. cap. 4. & 5.

q. *S. Th. in 4. d. 3. q. 2. ad 3. apud Sanchez.*

Sancti, de matr. lib. 9. d. 11. nu. 3. Nav. dicit: ergo impedire generationem
c. 16. n. 23. Bon. de matr. qu. 4. p. 6. n. 6. non est intrinsecè malum, quia si hu-
 14. Effusio extra vas. Peccat mor-
 taliter / mulier, quæ suscepto semine
 se erigit, vel mingit, si velit concep-
 tionem impedire.

f. Sanchez. li. 9. disp. 21. n. 3.

Velit, dico; nam quia matrix
 semper retinet multum seminis pro-
 pter vim retentivam, qua pollet, re-
 ipsa non impedit, licet multum noce-
 at: peccat nihilominus ex illo pravo
 animo; quare si hic desit, seque ob a-
 lios bonos fines erigat, vel mingat,
 culpa saltem gravi vacabit. Huc facit
 quidam casus, quem asseram non
 multo post. *u. Fagundez x* ait, non
 peccare foeminam se invertentem post
 copulam, ut semen foras eiciat. ne
 concipiat, quando aliqua causa ratio-
 nabilis excusat, v. g. periculum mor-
 tis in partu, aut labor magnus, &
 magnum detrimentum in docinendo.
 Sed certè nulla ratione est audiendus,
 quia impedire generationem, est ex se
 intrinsecè malum

t. Belloch. de casibus reservatis p. 2. q.
4. nu. 365. u. inf. c. 7. §. 2. nu. 9. x
Fag. in dec. l. 2. li. 6. c. 3. n. 50. a Sanc.
alios cit. lib. 2. de matr. d. 22. n. 17.

Dices: Sanchez a docet, sponsam
 per vim oppressam à sponso, ante bi-
 mestre, posse semen in continenti sta-
 tim expellere: idem diceret de qua-
 cumque femina vi oppressa, quia (in-
 quit) tunc reputatur mulier se defen-
 dere: sicut enim suam rem defendere
 reputatur dominus, quando statim
 rem à fure surreptam sibi reassumit,
 sic, si femina statim semen furtivum
 eiciat, adeoque generationem impe-

a Sanc. alios cit. l. 2. de matr. d. 22. n. 17

Respondeo, hanc doctrinam doctus-
 simi Sanchez merito non admittimus,
 tum à posteriori, quia sequeretur hoc
 ipsum, nempe licere generationem ali-
 quando impedire; tum à priori, quia
 foemina potest quidem se defendere
 omnibus alijs vijs, non vero quando
 adest damnum tertij innocentis, ut
 in casu nostro adest damnum prolis;
 sicuti nec dominus posset sibi rem su-
 am statim à fure repetere, cum dire-
 cto damno innocentis alicujus tertij.
 Cetera vide apud Texedam. *b*

b Texedam Theol. moral. t. 2. li. 4.
tr. 1. n. 124.

15. Peccat item maritus, qui, co-
 pula incapta, desistit à seminando,
 quando uxor jam seminavit: at si
 hæc non seminavit, poterit c de ejus
 assensu se retrahere, modo non sit pe-
 riculum pollutionis extra vas, id ta-
 men magna indiget cautela, quia irri-
 tata jam utriusque natura, facilis est
 alterutrius seminatio extra copulam,
 quod fusè probat Leander, de Sacram.
t. 2. tr. 9. disp. 25. q. 15.

c ex Diana p. 3. tr. 4. re. 204. Co
223. Sanc. li. 9. disp. 19. n. 3.

16. Illud concedit Præpositus, d
 si vir ob morbum, aliamve causam,
 copulam interrumpat, si deinde se-
 quatur pollutio extra vas ab ipso ne-
 quaquā intèra, nec adsit periculū con-
 sentiendi, non esse saltem mortale, quia
 tunc ea sequitur contra voluntatem ex
 opere licito. Nam propter eamdem ra-
 tionem.

tionem, judicant merito nonnulli, *dd* fornicantem posse, atque adeo debere extrahere se à copula incepta, etiam post semen à confornicante emissum; nam recedendo ab illa, recedit à peccato, quod semper est licitum, imo debitum, quare si sequatur pollutio, sequetur ex opere licito, & præter intentionem consensumque.

d *Præp. in 3. p. 9. 74. 4. 10. dub. 1.* apud *Dian. p. 6. tr. 6. re. 37. dd l. Less. l. 4. c. 3. du. 7. n. 55. Sanc. lib. 9. d. 19. n. 7. docentem, esse etiam probabile, licere, imo teneri fornicantem ad prosequendam copulam, quando semina jam seminavit, vel inevitabiliter seminabit. contra quem agit Aversa cit. & exceptus à Diana p. 9. tr. 8. res. 31. & p. 6. tr. 6. res. 37.*

Quod dixi, concedi à Præposito, est omnino distinguendum; vel enim primò, vir consulto commiscetur cum uxore, volens propter morbum non seminare, prævidens tamen futuram pollutionem extra vas: & id nullo modo est approbandum; quod tamen videtur approbari à Diana. *ddd* Ratio mihi manifesta est, quia nunquam licet procurare pollutionem, seu dispersionem seminis. Sed quid est magis id procurare, quàm commisceri cum muliere, animo se retrahendi, quando natura est irritata satis ad seminandum? Sane commistio hæc magis est provocativa seminis, quàm sit quælibet contrectatio genitalium, manibus, vel quolibet instrumento facta. Id tu dixeris, conjugem dare operam rei licite. Verendorum tactus aliqui sunt probabiliter liciti conjugatis, extra periculum pollutio-

nis, non vero tactus valde impudicus, ut est contrectatio & motus eorundem, quia tunc id non est solum tangere, sed ipsummet procurare pollutionem, ut dicitur mox num. 55. & 56. Multo ergo minus licebit hæc commistio, seu copula inchoata.

ddd Dian. p. 6. tr. 6. res. 37.

Vel secundo, vir commiscetur cum uxore, animo legitimè seminandi intra vas, sed interim incidit repentina alicujus inexpectati morbi accessio, subitus terræ motus, subita rixa &c. & tunc se retrahat (& id approbare solum potuit Præpositus) quamvis prævideatur futura seminis dispersio, sed non intendatur; tunc enim vere per accidens & extra intentionem sequitur pollutio.

17. Duo supersunt hic explicanda. Primum sic propono: Vxor quædam satis frigida, minusque venerea, alio cogitationem vertebat, dum vir cum ea congregiebatur, unde fiebat, ut ipsa non seminante, seminaret dumtaxat maritus; quo illam peccato damna-bis? Respondeo, nullo condemnat Præpositus, *f* quia semen mulieris valde probabiliter nec activè, nec necessario ad generationem concurrit. Præterea si illam condemnare, etiam reas efficeret vetulas sterilesve congregientes cum viris validis & feracibus. Propter eandem rationem nonnulli *g* rectè docent, mulierem non obligari, expectare viri seminationem, & item, ubi vir seminavit, posse ipsam suam seminationem negligere; convertere denique animū ad alia, ne natura excitetur, licite potest uxor; *bb* *fin*

sua enim obligationi sufficienter satisfacit, si viro usum sui corporis ipsa præstet.

f. *Præp. in 3. p. q. 6. d. 4. num. 35. l. Dian. p. 5. tr. 14. res. 27. g. Th. Sanc. lib. 9. d. 17. nu. 6. hh. Martin. de S. Ioseph. apud Dian. p. 10. tr. 13. res. 42. fi.*

18. Secundò, quid contra? potestne licite uxor, postquam seminavit vir, membrumque retraxit (nam illum obligare non possum, *h* ad expectandum, ut post seminationem suam, seminet mulier, licet expectare possit, si velit) potestne, inquam, se ad feminandum manibus adjuvare? Respondendo, licet aliqui negent, *i* tamen cum Sanchez *l* probabiliter puto, licere, modo sit continuo & immediate. Ratio est, tum quia est probabilis etiam illa sententia, quod semen mulieris multum conferat ad generationem, tum quia nimis durum esset, irritam naturam velle compescere, idque non raro, quia mulieres sunt viris frigidiores, tum denique, quia illa mulieris seminatio, in eo casu complementum est præcedentis actus maritalis. Quibus rationibus conatur respondere Texeda, *m* sed illæ responsiones, vel mediocri Theologo, pro quantum frigent!

h Sanc. *ib. n. 9. i* Rodriq. *in summa p. 3. c. 88. n. 4. Castrop. d. 3. de matrim. p. 4. §. 3. n. 6. Texeda* mox citandus. *l* Sanc. *li. 9. d. 17. nu. 12. licet id* in editione Lugdunensi anno 1621. sit expunctum, inclinatur *Diana p. 2. tr. 17. res. 38. Less. li. 1. cap. 3. dub. 7. nu. 55. & dub. 14. nu. 94. aliq. ab eodem Diana* *ibid. citati; quamvis idem Dian. contra-*

riam sententiam amplexus deinde fuerit p. 9. tract. 8. res. 31. & p. 10. tra. 13. num. 42. m Texeda adductus à *Dian. d. res. 31.*

Nec minus friget ratio Castropalæ, *n* quam contra sententiam Sanchez affert. Conjugibus (ait) ea copula licita est, per quam efficiuntur una caro: at mulier per illam effusionem non videtur fieri una caro cum viro, utpote ab ea separato, ergo &c. Hæc ille. Sed merito (sapientissime vir) dixisti (non videtur) nam maritus & uxor non fiunt una caro, per externum illum tactum corporum, qui videtur; sed per commissionem seminum utriusque, quæ non videtur: unde colligo, principium Castropalæ sententiæ Sanchez valde favere, sic: ea copula (dicit merito Castrop.) licita est conjugibus; per quam efficiuntur una caro: subsumere potest Sanchez: sed fiunt una caro per commissionem seminum, ergo &c.

n *Castrop. l. c.*

Nonnemo o benignius aliquid doctrina à nobis hactenus tradita concedit. Docet enim, etiam ipsum virum licite posse tunc suis manibus pudenda uxoris contrectare, ut ipsa seminet, quia id (inquit) non est, nisi licitam copulam perficere; quod tamen an sit probabile, expendant alij.

o Baucius, Leander, Martinus de S. Ioseph. quos citat, sed reprobatur *Dian. p. 10. tr. 13. res. 42.*

19. Illud difficile erit uxori: diximus nu. 4. eam posse reddere, & petere debitum à viro, qui in fine copulæ solet membrum extrahere, & extra-

vas seminare: jam, si ipsa uxor in eo casu nondum seminavit, irritataque satis est, poteritne se provocare ad seminandum? respondeo, nequiquam id concedo; solum, si sequatur suo naturali fluxu, sine consensu, seminatio, ipsa non erit in culpa; at, si se provocet, quare ratione à culpa liberabitur? Semine enim viri in utero non existente, suum semen non emitteretur ad generationem adjuvandam, sed ad libidinem explendam. Huic ergo mulieri author sum, ut nec petat, nec reddat, si id inconueniens imminere prævideat; potest enim non reddere, hoc periculo imminente; ipsa enim ad hanc redditionem ea circumstantia infectam nunquam se obligavit.

20. Debitum copulæ. Conjugi non adultero, quamvis excommunicato *mm* serio petenti, etiam semel negare, *n* vel differre conjugale debitum, per se mortale est, ex triplici capite, idque etiam dote *o* non soluta: quia conjugum negatur, quod suum est; quia ex negatione exoriuntur discordiæ; quia fere semper adest periculum incontinentiæ in conjugate petente. Sunt tamen hujus rigoris ordinariæ exceptiones decem.

mm *Cast.* de matr. diff. 3. p. 4. §. 20. n. 10. *n* *Idem ib.* §. 1. n. 5. contra *Pont.* li. 20. de matr. c. 2. nu. 2. dicentem, semel aut iterum negare, non esse mortale. *o* *San.* li. 9. de matr. diff. 5. n. 1.

21. Prima, quando precibus & blanditijs vir petat, *p* vel ita remissè petat, ut facile desistat; tunc enim non videtur graviter offendi ex negatione, nam etiam quando solis preci-

bus petit creditor debitum pecuniæ, cum possit serio, judicatur, non ferre graviter dilationem solutionis; semper intellige, si absit periculum incontinentiæ, & nisi ex verecundia quis non auderet aliter exigere.

p *Cornelio. & Ochag.* apud *Dian.* p. 5. tr. 5. re. 14. & tr. 14. res. 17. fi.

22. Secunda; quando eodem semoto periculo, raro uxor *q* denegat. Quare si quinquies soleat vir petere in mense uno, potest uxor semel non correspondere, ut etiam potest matutina petitioni, sero ad vespertinam reddere: ratio utriusque dicti est, quia non existente in continentiæ periculo in petente, levis utraque dicitur negatio judicanda est. Quid si nimis crebro vir petat? Respondeo, sane negare licet potest, si absit incontinentiæ periculum, quia mulier ad *o* dinarium communemque modum se obligavit, non ad superfluum; quale tamen sit istud superfluum, difficile est dimetiri, nec alio modo, nisi iudicio prudentis, spectata ætate, viribus, sanitate conjugum, erit expendendum, *q* *Idem ib.*

23. Tertia, quando conjux negat, ob multitudinem *r* prolis, quam sustentare nequit: sicuti enim in alijs debitis magna incommoditas excusat à solutione, ita hic. Semper tamen, ut nimis sæpe dictum est, secluso periculo incontinentiæ. Quo item secluso, posse conjuges convenire, ut non exerceant copulam, ne onerentur filijs, mihi dubium non est.

r *Sor.* cit. *Nav.* apud *Laym.* li. 5. tr. 10. p. 3. c. 1. n. 16. contra *Castrop.* l. c. §. 10. n. 9.

24. Qua

24. Quarta, quando negat / propter rationabile periculum suae salutis, ut si ipse sit febri oppressus, vel conjux alter sit morbo contagioso affectus, vel post cibum, vel balneum assumptum, &c. An vero tunc, quamvis non obligetur, possit nihilominus licite reddere? distinguendum est: si est periculum vitae, non potest, quia nemo est dominus suae vitae: si est solum periculum longi morbi, ut Gallici, leprae &c. licet non obligetur, tamen potest, quia in his morbis, quamvis diuturnis, sed non ad mortem tendentibus, praeponderat matrimonij amor, atque evitatio periculi incontinentiae in utroque conjugue.

f. *Sanch. lib. 9. de matr. disp. 24. per totam.*

Sed quid, si sit periculum incontinentiae, obligarisne cum tuo sanitatis periculo conjugi copulam tunc concedere? Respondeo, non obligaris: quia alia via sibi consulere potest conjux.

r. *Coninch. Laym. aliq. apud Castrop. disp. 3. de matr. p. 4. 9. 10. nu. 4. add. Prapost. 3. p. q. 6. de matr. du. 5. n. 14.*

25. Quinta, in primo bimestri, post initum matrimonium verbis de praesenti, non obligantur conjuges, reddere debitum, quo consumetur matrimonium, quia per sacros Canones in illis duobus mensibus, dum est matrimonium solum ratum, & non consummatum, possunt deliberare de religione assumenda. Quod si certi sint, senolle esse Religiosos, x adhuc non obligantur reddere, quia ille iuramentum non tollit ius, quod habent in toto eo bimestri, quod quidem ius

datum fuit absolute, licet propter illud extrinsecum finem deliberandi. Post consummationem matrimonij quocumque tempore factam, semper deinde reddere oportebit, quia non est amplius religioni locus.

u. c. ex publico, de conu. conjug. l. Sanc. li. 2. de matr. disp. 22. x Prap. 1. 3. p. q. 5. du. 6. nu. 47. apud Dian. p. 2. 1. 4. ref. 133. faver. Sanc. l. c. nu. 16, contra Coninch. de Sacram. d. 26, du. 4, concl. 1. n. 46.

26. Sexta, posse licite conjugem negare debitum petenti, ante benedictiones Ecclesiae, notant probabiliter aliqui. Ratio est, quia probabilis censetur opinio docens, copulam conjugalem ante dictas benedictiones peccatum esse veniale: hoc ergo velle evitare, non se copulando, licebit conjugi.

Petenti vero ante denuntiationes (si quando matrimonium ante illas contractum de praesenti rite fuit) multo certius est, posse debitum denegari: quia consummare matrimonium ratum, non praemissis denuntiationibus esse mortale, ex Tridentino colligitur probabiliter Sanc. Velle autem mortale peccatum evitare, non licet solum, sed debet. Non inficior interrim, alios putare, b non esse mortale, quando certi sunt conjugati, nullum inter se adesse dirimens impedimentum, nam propterea ij sequentes hanc opinionem possent sine peccato copulari.

a. *Sanc. li. 3. de matr. d. 11. n. 3. aliq. apud ipsum.* b. *Sorus, Ledesma, Red. aliq. quos cit. Dian. p. 9. tr. 8. ref. 19.*

27. Septima; ei, qui emisit votum castitatis, & ei qui contraxit

assu-

affinitatem cum suo conjugē ex incestu, posse alterum conjugem negare debitum, innui supra nu. 12. Sed adverte, si tu consensisti voto, vel incestui, non solum te non teneri reddere debitum, sed nec posse petere, quia per consensum datum ad vovendum, renunciaſti *aa* juri petendi, & per consensum ad incestum, incurristi *bb* etiam tu in penam non petendi debitum, ut ibidem insinuavi.

aa Lay. lib. 5. tr. 10. 3. p. c. 1. n. 12. c. 15. fin. *bb* Sanc. li. 9. de matr. d. 27. n. 3.

28. Octava: non peccare uxorem, nolentem reddere debitum, dum ipsa est in suis menstruis, probabiliter docet cum alijs Bonacina: c quia tunc esset peccatum veniale copula, ob difficultatem retentionis seminis &c.

c Bonac. de matr. qu. 4. p. 4. n. 10.

29. Nona: an amenti debeat sanus conjux debitum reddere? De tota hac re *bb* habet summam hac tria.

bb Sanc. li. 9. matr. d. 23.

Primò, si uterque conjux sit omnino amens, vel raro habens lucida rationis intervalla, sunt separandi, propter damnum prolis, forte futuræ sine parentum educatione. Quod si sunt solum stolidi (*tonsi*) non sunt separandi, quia utcumque habebitur educatio.

Secundò, si solus vir est amens, potest uxor sana cum eo copulari, quia non erit damnum prolis, cum hæc habitura sit matrem educantem. Sed per se non obligatur reddere debitum, quia petitio amentis non est auctus humanus, cui uxor debeat re-

spondere. Per se, inquam; nam si addit periculum incontinentiæ conjugis amentis, obligabitur (ait Sanch.) occurrere huic periculo, debitum reddendo. Sed, oro te, amice lector, ut expendas, hoc periculum non fore, nisi materiale; nam incontinentia amentis non est culpa. Facilius ergo dic, obligari tunc uxorem, propter periculum dispersionis seminis sui viri, cum frustratione generationis, cui ipsa uxor potest consulere, recipiendo in se maritale semen.

Tertiò, si sola uxor est amentis, vir potest cū ea conjungi, quando amentia non est furiosa, unde non sit periculum abortus, quia proles jam habebit patrem eduantem. Cum autem adest ejusmodi periculum, non potest, quia cooperaretur ad faciendum abortum.

30. Decima: dubius de suo matrimonio, vel de impedimentis, an possit petere, vel an debeat reddere, dixi satis superque in superioribus. *cc*

cc lib. 1. in dec. c. 3. §. 7. v. matr. c. v. dispensatio.

31. Sed redeamus ad cæteta, quæ pertinent ad debitum copulæ. Debitum, ni melius dicam, indebitum petere, vel reddere intra vas præposterum, esse peccatum contra naturam, superius docuimus. Quid, copulam incipete in præpostero, sed animo consummanti in naturali, & re ipsa sic consummando?

Respondeo, adhuc esse mortale: ita Sanchez, f & Bonacina, g contra Navarrum. h Ratio mox dicitur, numero sequenti.

f Sane.

§ Sape. li. 8. matr. disp. 17. nu. 4. 5.
 Bonac. de matr. l. c. p. 11. nu. 12. h
 Navar. de pen. conf. 4. apud Dian. p. 2.
 tr. 17. ref. 37.

32. Quid, perfricare genitalia in superficie vasis præposteri? Respondeo, adhuc esse mortale. Ita Pontius, & Castropalaus l. contra Sanchez, in quæ sententia Sanchez in aliquibus codicibus Lugduni anno 1621. impressis est deleta, illam tamen affert Tancredi n. contra Texedam: Ratio hujus, & præcedentis resolutionis est, quia, in præcedente casu, est certa inchoatio peccati contra naturam: in hoc, quia tactus tam vicinus vasis præpostero prohibito, videtur conjugibus etiam ipse prohibitus; & certe quoad praxim, cum semper ille tactus fiat ex affectu ad locum præposterum, semper erit, saltem ex affectu, mortalis. Idem puto in casu, de quo nuper interrogatus fui, hoc est, de quodam viro, qui voluptatis gratia digitum intromittebat in vas uxoris præposterum: est enim affectus ad præposteram libidinem.

i Pont. lib. 10. matr. c. 11. num. 5. l.
 Castrop. de matr. disp. 3. p. 4. §. 2. nu. 6.
 m. Sanc. li. 9. de matr. d. 17. nu. 5. n.
 Tancredi de matr. li. 8. d. 17. §. quæres
 3. versu, dabit & in hoc.

33. Quid denique si genitalia intro- mittantur in os feminae cum pari animo seminandi in vase naturali? Respondeo, adhuc esse mortale. Ita Fagundes o contra Sanchez, p. qui locus Sanchez etiam in dictis codicibus deletus est: sed pari modo affertur ab eodem Tancredi ibidem. Ratio posse esse, quia id videtur adeo esse contra-

rectam rationem, excedens alias deordinationes in materia luxuriæ, ut constituat novam luxuriæ speciem innotatam, seu ejus inchoationem: sed certè aliqui apud Dianam loco citato *irruminationem* appellant. Vide tamen, quæ dicam inferius c. 7. §. 1. num. 3. ubi jex Filliucio videor sequi opinionem Sanchez.

o Fag. in dec. t. 2. li. 6. c. 3. nu. 19.
 apud Dian. p. 6. tr. 7. ref. 7. §. Quæren-
 dum. p. Sanc. l. c.

Copula modus.

34. Situm variare in copula, siue scilicet à latere, siue à tergo, siue alio modo, dum modo conjuges uniantur in vase naturali, est solum veniale; quia non est nisi parva deordinatio: quando autem adest causa, ut si vir, v. g. propter pinguedinem non possit congregi, nisi retro accedat, vel quia uxor est gravida &c. ne veniale quidem est; quia matrix sufficientem seminis partem natura sua attrahit ad se, atque adeo non impeditur generatio, esto, certius secutura sit alio modo. Conjuges enim ad certam generationem quarendam tenentur, q. non ad certissimam.

q. Pont. l. 10. c. 11. n. 3.

Copula tempus.

35. Accedere ad conjugem, dum est gravida, vel dum est in menstruis, non est saltem mortale, & probabiliter nec veniale, quia regulariter in gravida non est periculum abortus, & in menstruata non apparet, unde adhuc

X

prohi-

prohibitio, cum etiam tunc adsit saltem minus principalis finis, qui est, concupiscentiam sedare.

1. Sanc. li. 9. d. 21. n. 7.

36. Nec id Adventu, nec in Quadragesima, nec diebus festis &c adest prohibitio congressus conjugalis. Aliud enim est, nuptias celebrare, id est, benedictiones s. nuptiales in Ecclesia, & solennem inducere translationem sponsæ in domum sponsi, quæ duo sunt vetita in Adventu & Quadragesima &c. Aliud, copulam exercere post legitimum consensum de præsentia, quod esse prohibitum, nullibi legitur.

1. l. Sanc. li. 7. de matr. dis. 7. Sylv. v. matr. 7. q. 2.

Qua ratione, tempore Eucharistiæ sumendæ, sit conveniens, à copula abstinere, dictum est à nobis alibi pluribus.

1. in nostro opusculo de Comm. c. 2. §. 1.

37. Remanet aliquid dicere de tempore senectutis conjugum: ij ergo quam vis credant, non amplius filios generaturos, copula uti queunt; quod si ita sint senes, ut semen non emittant, adhuc ad copulam conari possunt, & tactus alios conjugum, de quibus mox, exercere. Ratio est, quia eo ipso, quod sunt conjuges, ad hæc omnia jus habent, saltem propter alios minus principales fines, concupiscentiam sedandi, amorem mutuum fovendi &c.

Differunt igitur permaximè hæc duæ quæstiones, an senes conjuges omnino exhausti conari possint ad maritalem copulam, & an senes omnino exhausti ita, ut iudicio Medicorum vide fuisse apud Doctores, & nos

nulla arte adjuvari possint ad copulam habendam, matrimonium inire queant? illud prius, ut certum, concedimus, hoc posterius negari debere, docet cum multis Sanchez, quem vide.

1. u. Sanc. li. 7. dis. 101. nu. 7. x. Th. Sanc. li. 7. de matr. dis. 92. n. 24.

38. Quod si ejusmodi senex conjugatus non possit alio modo congregi, nisi semen effundendo extra vas, bene sic distinguit Castropalaus: a si dubius est dictus senex, an semper ita sit congressurus, potest sic licite, ex Bonacina, b congregi, quia donec dubius est de effusione, utitur jure suo maritali, & illa effusio est sibi per accidens; at ab eo momento, quo moraliter fit certus, semper ita futurum, illicitè congregietur, quia tunc per se esset illa effusio extra vas, atque adeo peccatum contra naturam.

1. a. Castrop. dis. 3. de matr. p. 4. §. 5. n. 7. b. Bonac. de matr. d. 4. p. 6. nu. 17.

Copula locus extrinsecus.

39. Publicè conjuges copulari, ut etiam, se impudice tangere, est peccatum e mortale, quia id, ex se, adversatur honestati, & quia est occasio proxima peccati; cum certum moraliter sit, aliquem ex aspicientibus, saltem in turpem delectationem incursum.

1. c. Th. Sanc. lib. 9. d. 15. n. 1.

40. Idem, si in loco sacro, etiam privatim, ea exerceatur (quinam sit locus sacer, ad effectum hujus peccati, vide fuisse apud Doctores, & nos

generale-

stantinus supra c. 2. §. 1. nu. 12.) Ratio est, quia ex se magna est irreverentia in locis Deo deputatis, hæc turpia, quam vis aliàs licita, perpetrari. Non inficior tamen, à justa causa peccatum excusari. Sola autem hæc est periculum incontinentiæ, quo fortè laborent conjuges, si in loco sacro sint conclusi per longum tempus, puta, unum mensem, ex Sanchez, e quindecim dies ex Lessio f. decem dies ex Fagundez, g. quatuor, vel quinque dies ex Suario, quem citant Fagundez ibidem & Diana. h

d Th. Sanc. lib. 9. d. 15. à n. 23. Ca. prop. t. 2. tr. 11. d. 1. nu. 2. e Thom. Sanc. lib. 9. matr. d. 15. n. 12. f Less. lib. 4. c. 3. d. 12. n. 16. g Fag. præc. Ecc. 2. li. 4. c. 4. n. 21. h Diana p. 1. tr. 7. ref. 19.

Tactus & his affinia inter conjuges.

41. Tactus partium inhonestarum, aspectus earundem, turpiloquia, morosæ cogitationes duplici modo exerceri inter conjuges possunt: altero, sine pollutionis periculo, de quo prius agam; altero, cum ejusdem periculo, de quo posterius.

Tactus &c. cum pollutionis periculo.

42. Omnia num. 41. prædicta inter conjuges licita sunt, a si fiant vel ad se preparandos ad copulam, vel ad vitandam incontinentiam, vel ad ostendenda amoris legitima signa: at sunt venialia, si dumtaxat ob voluptatem, five quæ nascitur ex ipsa finali copula, ad quam hæc tendunt, quamque imaginariè conjux absens sibi præsentem facit, five quæ nascitur ab

ijsdem dictis actibus, abstrahendo à copula. Ratio prioris dicti est, quia, sicuti matrimonium licitam reddit copulam, ita ea omnia, quæ natura sua five implicite, five explicitè ordi- nantur ad illam, ita ut conjuges, si osculentur invicem pudenda, sine dicto periculo pollutionis, licet acriter reprehendantur, non tamen damnantur de mortali à Fillucio: si digito, vel si genitalibus tangat vir partes præposteras, vel os uxoris; jam diximus à num. 31. Rationem posterioris dicti diximus num. 10.

a Th. Sanc. li. 9. de mat. d. 44. per totam. lo. Sanc. d. 21. n. 26. b Fill. t. 2. tr. 30. c. 9. nu. 195. l. Dian. p. 3. tr. 4. ref. 224.

43. Duæ sunt hic difficultates. Prima, an idem sit, quando conjuges sunt impediti, nec copulam exercere possunt? Respondeo, esse bene distinguendum. Si enim impedimentum est extrinsecum, ut v. g. ob infirmitatem, vel absentiam, non datur illis, matrimonio uti, vel si alter, aut etiam uterque conjux affinitatem contraxerunt ex incestu post matrimonium initum, quando conjugi incestuoso interdicitur sola petitio copulæ, vel si sunt in loco publico, ubi solum illicita sunt copula & tactus, modo superius dicto, si, inquam, extrinsecum est impedimentum, possunt ea omnia, ut modo diximus, exercere, si absit pollutionis periculum. Ratio est, quia per illud impedimentum extrinsecum non tollitur jus matrimonij, quod dat licentiam ijs omnibus actibus. At si impedimentum est, ut ita dicam, intrinsecum, hoc est, tol-

est, tollens jus ad maritales actus, ut si superveniat scientia de invaliditate matrimonij, vel conjuges voverint integram castitatem (nam si solum partem, ut v. g. voverint non petere debitum, cetera non essent voto subiecta, quare exerceri licite possent) tunc illa omnia essent prohibita. Ratio est, quia ideo conceduntur, quia ordinem implicitum, vel explicitum habebunt ad copulam maritalem, sed nunc illa vel non habent ejusmodi ordinem, vel per votum promissisti non habere; ergo &c.

44. Sanchez d. hic docet, dubium de matrimonij valore, non posse exercere prædictos actus, quia tunc, nec potest actum conjugalem. Sed quia nos supra e diximus, dubium de validitate matrimonij non semper cadere de sua possessione, ideo hic consequenter dicimus, tunc non esse illicitos eos actus, de quibus loquimur, esse tamen illicitos, quando cadit quem locum recole. Quod si aliquando in dicto matrimonio dubio, propter jus uxoris, possit conjux reddere, cum non possit petere, non potest tamen licite eos actus, morosasque cogitationes admittere, quæ non consequuntur, nec requiruntur ad debiti redditionem, quia illa non sunt necessaria ad tuendum jus alterius.

d. *Th. Sanc. ib. nu. 24. Castrop. t. 1. tr. 2. diff. 2. p. 10. §. 2. nu. 15. e lib. 1. in decal. c. 3. §. 7. v. matr. n. 3.*

45. Secunda difficultas. An conjugatus licite possit se ipsum turpiter, seu libidinose tangere, vel aspicere, mere propter voluptatem, sed sine pe-

riculo pollutionis? Respondeo, non pauci f. docent, id solum esse veniale, sicuti est ejusdem morosa delectatio de copula cum conjuge absente. Ratio est, inquit, quia nisi alius malus finis expresse intendatur, quicumque tactus voluptuosus conjugam ex se refertur ad copulam, quæ ipsi jam licita est: ex nullo enim capite probatur quod ij actus debeant esse cum conjuge; satis est, ad vitandum mortale, si sint actus conjugis, idest, actualiter conjugati. Alij g. nihilominus putant, esse mortale, quia intrinsecè malum est, uti proprio corpore ad explendam secum libidinem. Vtrumque probabile.

f. *Th. Sanc. lib. 9. matr. d. 44. num. 19. Frap. & Hurtad. apud Dian. p. 4. tr. 4. ref. 137. g. lo. Sanc. d. 21. n. 26. Diana p. 1. tr. 17. ref. 37. & p. 3. tr. 7. ref. 215. & p. tract. 4. ref. 137. Et denique p. 9. tr. 8. ref. 21. adducens Dicastillum trahentem ad se vasq. & iterum, ib. ref. 44.*

Tactus &c. cum pollutionis periculo.

46. Præmittendum est primò, pollutionem voluntariam ex se semper esse h. prohibitam, idque jure naturali, cujus veritatis ea ratio potissima solet afferri, quia si esset licita, impediretur usus conjugij tam necessarius in mundo; quandoquidem homines ea sola voluptate essent contenti, nec conjugijs vacarent: additur, si fornicatio est jure naturæ verita, multo magis pollutio, qua prodigitur semen,

non, impediturque generatio. Vide quæ dixi c. 1. §. 2. n. 3.

h. Th. Sanc. lib. 9. d. 17. n. 15. Less. li. 4. c. 3. du. 14. & passim.

47. Hinc, directè velle, vel procurare pollutionem, extra matrimonij usum, esse mortale, certum est, & exploratum, de quo infra suo loco c. 7.

At indirectè, id est, velle causam, ex qua prævideretur futura pollutio, sed non intenditur, (si enim illam intendes, jam directè velles, & certo peccares mortaliter) hoc maximè est in quaestione, an & quod peccatum sit?

De causis pollutionis.

48. Præmittendum ergo est secundo, causam l. pollutionis duplicis generis esse posse: primò notabiliter & per se influentem in ipsam. Talis est v. g. vehemens cogitatio, & diuturna de scemina concubitu, voluntariè à calido juvene assumpta: secundo per accidens & leviter influentem, ex qua scilicet causa, nec semper, nec frequenter sequitur pollutio; talis est cibis & potus, etiam superfluis. Cibus enim influit quidem per se in nutritionem, at satis per accidens, & infrequenter pollutionis est causa.

1 Th. Sanc. lib. 9. d. 45. per totam.

49. Ex his communis jam nunc Doctorum resolutio universalis hæc est, pro solutis: quoties das operam alicui causæ, per se notabiliter influenti ad pollutionem, sive in vigilia, sive in somno contingentem, toties peccas mortaliter, si illam prævidisti, licet expresse non intenderis,

m Ex Sanc. ib. Pasq. Salas, Henric. Less. Fill. alijsq. apud Dian. p. 2. tr. 15. num. 31.

Excipe, nisi necessitas te cogat, illam actionem exercere, ut v. g. mereri partibus verendis: quoties vero sine necessitate, vel rationabili utilitate das operam causæ, leviter & per accidens influenti in pollutionem, etiam si illam prævideris, toties solum peccas venialiter. Ratio horum est, quia si causam leviter influentem ponis, cum per accidens sequatur pollutio, illam tibi imputari ad mortale, æquum non est.

Præsertim, cum valde tenuis sit obligatio vitandi pollutionem in causis, quæ per se, & proximè non ordinantur ad illam, ut fusiè Sanchez, ita ut nec adsit obligatio sub veniali, si intercedat necessitas, quia ei, qui suo jure utitur, non imputatur ad peccatum id, quod per accidens sequitur, cum illud potius patiatur, quam agat. Si vero ponas causam notabiliter influentem, & per se in pollutionem, (nisi necessitas propter dictam rationem excuset) illa tibi merito imputatur ad culpam mortalem, cum is, qui deliberatè vult causam, velit etiam effectum, necessario, vel quasi necessario ab illa provenientem. Dico, deliberatè; si enim bona fide nullo modo prævidisti pollutionem, excusaberis, ob involuntarium & indeliberatum, ut ex se patet. Porro jam habes, ubinam difficultatum cardines versentur; æquanam scilicet sint causæ influentes notabiliter, quanam leviter? rursus, quanam sint illæ necessitates excusantes?

X 3

50, Causæ

50. Cum Sanchez n, Lessio o, a-
lijque cenſeo, ſolum illam eſſe cauſ-
ſam notabiliter influentem, quæ eſt a-
ctio peccaminofa mortaliter in genere
luxuriæ contra ſextum præceptum,
(quidquid benignius dicat p Io. San-
chez) cæteras omnes eſſe leviter influ-
entes.

n Th. Sanch. lib. 9. d. 48. num. 15.
junct. n. 18. o Leſſ. l. c. præſenti, a nu.
100. p Adhuc benignius loquitur Ioan.
Sanc. d. 21. n. 15.

Hinc cogitationes, deſideria, turpi-
loquia, aſpectus, tactus, oſcula, mor-
talia in genere luxuriæ, ſi ex illis præ-
videtur pollutio, quamvis non inten-
datur, ſunt peccata mortalia; non ſo-
lum in ſe, ſed ut cauſæ pollutionis, ita
ut ſi calide adoleſcens concupiſcit, v. g.
deliberato continuoque aſſectu fami-
nam non tuam, ex qua concupiſcentia
prævidiſti, te caſurum in pollutio-
nem dupliciter peccaſti, ſcilicet deſide-
rio fornicationis, & peccato contra na-
turam, cui cauſam dediſti: Io. San-
chez loco citato non approbat, omnia
prædicta eſſe cauſas, per ſenotabiliter
influentes in pollutionem; ſed nos ſe-
quimur Thomam Sanchez, alioſ-
que &c

ſi. Contra, cogitationes, deſide-
ria, turpiloquia, lectio vana, ſeu cu-
rioſa turpium, eorumdemque repræ-
ſentatio, tactus & ſimilia, quæ venia-
lia, ſive ex indeliberatione, ſive aliun-
de, ut eſt v. g. tactus levis manus ex
vanitate, & joco, ſive etiam ex par-
vitate materiæ in genere luxuriæ, ſi ea
daretur (quam tamen prorsus non
dari, dicimus infra) ſi in illis prævi-
deatur pollutio, dummodo non in-

tendatur, ſunt peccata ſolum venialia,
ceſſante ſemper periculo conſenſus;
hoc enim ſi exiſtat, & prævideatur,
ſeu per negligentiam gravem prævide-
ri negligatur, peccatum eſſe mortale
pollutionis in cauſa, non eſt dubium;
quia, qui deliberatè amat periculum,
peribit in illo. Præterea loqui verba
amatoria (ait Diana q citans Tho-
mam Sanchez, Salas, alioſque) v. g.
cor meum, bonum meum, anima
mea, ob ſolam vanitatem, & ad con-
ciliandum vanum (ſed non libidino-
ſum) amorem, quia non excedit cul-
pam venialem, (intellige, ſecluſo pe-
riculo proprio vel alieno, videlicet il-
lius, ad quem ejuſmodi verba diri-
guntur) ideo etiam ſi prævideatur, ſed
citra periculum conſenſus non inten-
datur pollutio, mortale non fiet. Rur-
ſus conſuetio calidorum, potus vini,
& ſimilia, etiam ſi excedant uſque ad
culpam mortalem, ſed non in genere
luxuriæ, multo magis, quæ non ſunt
ex ſe peccata, ut temperatus cibus &
potus, equitatio, ſomnus, ſitus ſeden-
di, vel cubandi, & ſimilia, ſi in illis
prævideatur ſecutura pollutio, nec in-
tendatur, nec fit conſenſus periculum,
non erunt, niſi ad ſummum, venialia.
Ratio horum eſt, quia tum illæ actio-
nes veniales in genere luxuriæ, tum
illæ mortales in alio genere, tum ma-
ximè hæc per ſe licitæ leviter influunt
in pollutionem. Addit Sanchez q li-
mitationem doctrinæ datæ num. 49.
Interdum enim mortale peccatum
luxuriæ propter ejus brevem duratio-
nem, vel quid ſimile, non eſt cauſa
notabiliter influens in pollutionem;
neque enim momentanea, v. g. cogi-
tatio

ratio deliberata de habenda puella, vel tactus ex se levis manus, cum eadem deliberatione, & consequenter mortalis, potest dici esse causa notabiliter influens in pollutionem, quamvis in vigilia occurrentem, multo minus in pollutionem contingentem nocte in somnis, quæ tam longè distat a prædicta cogitatione, vel tactu, habitis die in vigilia; rarissimè enim ex illo tam brevi pravo affectu, vel tactu sequitur, vel nocturna, vel diurna pollutio. Qui ergo ex ijs provideret pollutionem, sed non intenderet, non daret causam pollutioni, & consequenter non peccaret peccato contra naturam, in causa.

q Diana p. 2. tr. 15. res. 31. q Th. Sanc. ib. n. 20.

52. Quoad causas excusantes, ex illæ sunt, quæ bona fide apparent necessaræ, utiles, & convenientes, imò & commodæ animæ vel corpori. Quod satis sit, meum merum commodum ad omnem, etiam venialem culpam tollendam, invenies clarè apud Io. Sanch. § & apud Dianam, & ibi; & hoc etiam verum est, ubi nec necessitas, nec causæ utilitas adest. Filii Sanchez. Hæc Diana.

r Th. Sanch. ib. nu. præf. 4. & 5. f Io. Sanch. l. c. n. 5. fin. juncto nu. 12. Dian. p. 1. tr. 15. res. 31.

Hinc potus, cibusque, etiam ad eos gustandos, & studere, audire confessiones, faminis cautè, vel etiam amicitabiliter, sine prava intentione loqui, cubare tali situ in lecto ob suum commodum, equitare ad negotiandum, vel ad recreationem, amplexus, & o-

scula juxta morem patriæ, ne inurbanus videaris, mederi verenda alicuius, & similia, habentur causæ satis excusantes. Addit uterque Sanchez, ut verendorum pruritum, vel ex morbo, v. g. scabie, vel ex pulicibus, vel similibus ortum, manibus, sine intentione impuræ libidinis fortè con-surgentis, sedare. Sed hoc de pruritu, invenio deletum apud Tho. Sanchez in editione Lugdunensi anni 1621. quamvis non desit in alijs editionibus. Et Io. Sanchez loco citato num. 36. testatur, fuisse à tota Universitate Complutensi decretum, ut hæc doctrina Th. Sanc. intacta servaretur. Denique excusat etiam Bonacina x puellam suam pudenda lavantem, ad purgandum factorem. Quando ergo in aliqua actione ex dictis prævidetur pollutio, si adsit aliqua causa, saltem ex tua commoditate proveniens, ac pollutio non intendatur, nec sit periculum consensus, vel nulla erit culpa, ijs actionibus vacare, vel in aliquibus, solum ad summum venialis, ut dictum est sape.

u Navar. in manuali c. 16 n. 8. u Th. Sanc. li. 9. de mat. disp. 45. num. 9. & d. 17. n. 19. Io. Sanc. disp. 21. à nu. 29. x Bonac. de matr. d. 4. c. 10. n. 8.

53. Illud denique hic permitte, ex quæ hætenus de causis leviter, vel notabiliter influentibus dicta sunt, intelligi n etiam de causis, unde distillatio, vel commotio notabilis spirituum vitalium generationi inservientium consequi solent: hæc enim perinde, ac pollutio sunt contra castitatem, propter magnam similitudinem, ac propinquitatē cum eadem pollutione.

Pollu-

Pollutio enim (ne infcius sis) est effusio seminis apti per se ad generationem, magnaue delectatione emitti solet. Distillatio autem est effusio cuiusdam humoris, qui minus mordax est, & aquosior, quam semen, paucioris quantitatis, imo non raro stillarum instar, minorisque voluptatis, & aliquando nullius. Commotio spirituum est preparatio ad utramque, ex dictis.

a *Th. Sanch. ib. n. 1. & n. 31.*

Addendum tamen nonnihil est de distillatione, ut clarius de illa constet vera doctrina. Distillatio, ut innuebam, duplici contingere modo potest: primo, cum voluptate; secundo, sine illa, ut experientia illorum constat, qui in distillationem solent incidere. De utroque modo sic habet Gerson. d. Immiscet se talis humor medius (sic vocat humorem fluentem ex distillatione, quia est medius inter verum semen, seu sperma, & inter urinam, aitque hunc medium humorem ineptum esse ad generationem, & vocari posse salivalem, seu sputalem, & habere diversum ortum ac meatum ab eo, quem habet semen.) Hic, inquam, medius humor se immiscet aliquando cum urinatione, aliquando per se defluit sine cogitatione & sensu; quandoque vero fit cum delectatione & pruritu; & paulo post. Humor iste medius ex levioribus causis ac majori facilitate movetur ad exitum, quam seminalis, praesertim in mulieribus: adeo quod ex levissimo motu corporis, absque aliqua cogitatione, & absque sensu, proveniat. Ex effectu autem

percipitur per sordidationem quamdam viscosam in carne sua, vel in paninis. Hæc Gerson. De hac igitur distillatione, ut omnia quæ ad ipsam pertinent, distincte colligam, habeo pro solutis tres sequentes conclusiones; nam, pro conjugatis addetur unum quidnum, 60.

d *Gerson p. 2. operum, tr. de poll. diurna, in 1. notabili.*

Conclusio prima: e Sicuti deliberate procurare pollutionem, deque ea complacere, mortale est, ita procurare distillationem, quæ sit cum voluptate. Ratio est manifesta, quia tunc procuratur, seu complacetur de voluptate libidinosa, quæ est distillationi conjuncta.

e *Sanc. li. 9. matr. d. 17. n. 17.*

Conclusio secunda: f sicuti obligamur remove causas per se influentes ad pollutionem, causas, inquam, in genere luxuriæ, non vero per accidens, modo jam jam explicato, ita obligamur, easdem remove per se influentes, non vero per accidens, ad distillationem. Ratio est eadem, quia semper obligamur, remove causas influentes per se ad voluptates illicitas, non vero causas per accidens, modo item explicato. Has autem causas easdem esse, quoad pollutionem, & quoad distillationem, easdemque excusationes esse pro utraque, patere satis potest ex dictis.

f *Id. ib.*

Conclusio tertia: g quando distillatio contingit sine ulla prorsus delectatione libidinosa, seu sensuali, quamvis adsit erectio levis genitalium, ea

non

non est peccatum, unde nulla adest obligatio tollendi ejus causas. Ratio est, quia vel est peccatum, quia dispergitur ille humor, vel quia est delectatio venerea, vel quia est proximum periculum ad veneream delectationem.

Non primum, quia, ut vidimus, ille humor non est semen, nec ejus effusio generationi nocet. Non secundum, quia nos loquimur de eo distillationis modo, in quo nulla adsit delectatio sensualis. Non tertium, quia si illius humoris effusio nullam affert delectationem, non est ratio, cur ipsa sola spectata afferat periculum proximum ad illicitam voluptatem insectandam.

g. *Cajet. te. 1. opusc. 12. ar. 2. §. adverte tamen. Sanch. li. 9. matr. d. 45. n. 2. Laym. li. 3. sec. 4. n. 18. Reginald. li. 22. c. 3. n. 41.*

Confirmatur primò, quia nihil potest esse peccatum in hoc genere, nisi sit contra castitatem; hæc enim virtus est, quæ moderatur delectationes venereas: in casu autem nostro, nullus est venereus sensus.

Confirmatur secundò, ex S. Thoma, qui loquens de distillatione sic habet. Sciendum est, quod illius humoris effusio non est pollutio, quia, ut dicunt Medici, sine libidinosa delectatione, & carnis motione nullus potest pollui vigilando. Hæc sanctus Doctor. Si igitur ea nec est pollutio, nec delectationem afferens, undenam peccati reatus orietur? Profecto non immerito pronuntiant nonnulli de distillatione esse perinde ac de suto, vel sudore laborandum, nisi ipsam carnis rebellio comutaretur. At jam nos

loquimur de ea distillatione, quæ nullam carnis afferat rebellionem, ergo &c.

h. S. Thom. opusc. 64. c. de fluxu libidinis. i. Cajet. apud Sanch. l. c. alique.

Iam vero hæc, quamvis propriè pertinentia ad solutos, sunt tamen fundamenta universalialia, & per diligentem in hoc argumento notanda. Nunc ad rem nostram propius accedamus, formemusque hanc regulam pro conjugatis: nam pro sponsis num. 61. Pro solutis autem sufficit, quod hætenus dictum est à nu. 48.

De tactibus &c. inter conjuges cum pollutionis periculo.

54. Eos actus impudicos, nempe cogitationes, desideria, aspectus, etiam partium minus honestarum, turpiloquia, & similia, in ordine tamen ad suum conjugem, exercere possunt inter se conjuges, etiam cum pollutionis periculo præviso, sed non intento, & sine periculo consentiendi in delectationem pollutionis probabiliter sequendæ; eos, inquam, actus exercere possunt, qui exhibentur propter aliquam causam ex dictis excusantem: secus, erit peccatum mortale, si actio sit mortalis in genere luxuriæ, veniale, si venialis. Ratio ducitur ex dictis.

55. Hinc, quia tactus impudici partium verendarum ex se sunt peccata mortalia in genere luxuriæ, ideo conjux, qui eos petit ab altero, regulariter in peccatum incidit mortale, si prævidet in se, vel in altero pollutionem,

Z

nem,

nem, quamvis non intendat. Excipe, nisi sit in loco, v. g. in lecto, ubi adveniente periculo proximo effusionis, possit copula uti; tunc enim illi actus impudici essent preparatio ad legitimam copulam, quam preparatio-nem non esse ex se peccatum, statui-mus supra. Dixi autem (regulariter in peccatum mortale incidit) quia re-gulariter pro his tactibus impudicis, extra prædictum locum aptum ad copulam, non apparet, adesse causam excusantem; si tamen ea inveniretur, ut si maritus esset Medicus, mederi-tique uxorem in verendis posset, amoto semper periculo consensus, a-motaque pollutionis prævisæ inten-tione, ut nimis sæpe dictum est.

56. At vero conjux, qui eosdem reddit, quamvis pollutionem in se prævideat, si non est periculum dicti consensus, nec illam intendat, licet poterit reddere, ex Sanchez, e sed non poterit ex Castropalao. f Ratio San-chez est, quia tunc conjux excusatur; siquidem reddens, dat operanti rei li-citæ, & debitæ ex justitia. Ratio Ca-stropalai est, quia falsum esse putat, tunc debere conjugem reddere ex ju-stitia prædictos tactus: nam interve-niente pollutionis periculo conjuges non habent jus petendi: utraque sen-tentia est probabilis. Adverte tamen, eos tactus, quos concedit Sanchez, non debere esse adeo impudicos, ut sint initium & inchoatio proxima pollu-tionis extra vas: tales essent, si vir pe-teret ab uxore, ut ipsa contrectaret, moveretque verenda ipsius viri, vel idem vir vellet immittere digitos in vas naturale mulieris, ibique persiste-

re, quasi copulam digitis exercendo. hi enim non solum sunt actus impu-dici, sed ipsamet procuratio pollutio-nis, quæ procuratio nunquam licet, & solum in conjugatis non esset morta-lis, quando in eo loco sunt, ut dictum est, ubi per legitimam copulam pol-lutioni possunt obviare.

e Th. Sanc. li. 9. de mat. d. 45. n. 38. f Cast. de mat. d. 3. p. 4. §. 2. n. 1. cui adde Præpositum 3. p. q. 6. du. 26. n. 187. adductum a Diana p. 9. tract. 8. ref. 32.

Hinc secundò, oscula, amplexus, alijque tactus manuum, frontis, pe-ctoris &c. ut item faciem aspicere, confabulari, & similia amoris signa, si fiant inter conjuges, quando non est nimia voluptas incitans ad pollutio-nem, non sunt damnanda g de mor-tali, imò nec de veniali, si ex patriæ, vel conjugalis amoris usu fiant, quamvis prævideatur pollutio, sed non intendatur, nec sit periculum consensus in illam. Ratio est, quia causa moris, vel amoris sufficienter excusat conjugatos. Certè excusaret etiam fratrem sororemque, se more patriæ amplexantes; & in aliquibus locis etiam extraneos, dum post ab-sentiam redeunt in Patriam, ne inur-bani videantur, multo ergo magis excusabit conjugatos.

g Sanc. l. c. num. 36. et si esse mortale contra Sanc. putet Præp. aliq. apud Di-an. p. 6. tr. 7. ref. 65.

58. Verum delectationes morosæ, aspectus partium inhonestarum, tur-piloquia, & similia, quæ supra dixi-mus non esse mortalia, si fiant à con-jugatis, sine periculo pollutionis, erunt mort-

mortalia pro iisdem conjugatis, si in illis praevideatur pollutio, licet non intendatur. Ratio est, quia, in his numero praesenti dictis, nulla apparet causa excusans; neque enim haec sunt signa liciti amoris, perinde ac sunt ea, quae numero praecedente dicuntur. Quod si causa excusans adesset, dic, non esse culpam, sicuti de tactibus partium inhonestarum dictum est modo nu. 55. de marito, medico &c.

59. Hinc tertio, licet, si impudice se ipsum tangat, aspiciatque, modo dicto num. 45. non sit ex probabili opinione reus peccati mortalis, quando non adest periculum pollutionis, tamen quando illud praevidet, reus erit, quia nulla causa eum in ejusmodi proprio tactu vel aspectu excusat.

60. Illud hic denique nota, cum Sanch. gg. licet paulo ante nu. 53. dixerimus, & infra iterum dicturi sumus, solum peccare mortaliter, si per tactus, aspectus, turpiloquia, morosaeque cogitationes de copula, dent causam distillationis, & commotionis spirituum generationis, quorum naturam numero eodem explicuimus, tamen conjugati excusantur à mortali, quia ejusmodi distillatio & commotio, non adest grave damnum generationi in conjugatis, & ex alio capite, delectationi ex illis insurgenti assentiri, non est in iisdem mortale; ejusmodi enim turpes delectationes, praeter effusionem seminis extra vas, non sunt conjugibus cum tanto rigore prohibita, ne nimis onerosus sit status maritalis, si in tanta occasione praesentis uxoris, & prolis suscipiendae desi-

derio, ab illis se abstinere sub mortali obligarentur. An conjugatis liceant delectationes ex cogitationibus morosis, dicam lib. 10. uberius.

gg. Sanch. l. c. n. 41.

Tactus, & his similia inter sponsos.

61. Sponsis de futuro valde probabiliter sine peccato licent quaedam amoris signa, qualia sunt oscula, tactus, aspectusque pudici, ac locutiones amatoriae, etiam propter delectationem in illis residentem, sed sine periculo pollutionis, vel consensus in illam, vel in copulam; ac nullo modo impudici. Ratio est quia sponsi videntur ad illa pudica jus consecuti esse ex sponsalijs; quo carent ad impudica, quia haec ordinantur proximè ad copulam, quae non est licita, nisi sponsis de praesenti. hoc est, copulatis matrimonio, saltem rato. Vnam excusationem invenio in sponso eas actiones pudicas exercente cum pollutionis periculo praevisto, sed non intento, & sine periculo consensus in illam; nam si in occasione esset, ut inurbanus haberetur, si ab illis abstineret, posset eas usurpare, quia jam adest rationabilis excusatio.

h. Th. Sanch. li. 9. mat. d. 46. à num. 46. Ego. in pr. Dec. 9. c. 5. nu. 1. citans Caser. Med. Val. alios.

62. Inter eos, qui sibi vel sponsalia promiserunt, vel invalidè ea celebraverunt, vel sub conditione, si obtenta v. g. fuerit à Pontifice dispensatio impedimenti dirimentis, vel quid simile, nec pra-

nec prædicta quidem pudica amoris signa sunt & licita. Ratio est manifesta, quia hæc conceduntur sponſis; sed hi antequam impleatur conditio, non sunt sponſi, sed erunt, ergo &c.

i *Th. Sanc. lib. 5. matr. d. 5. à num. 38. Fag. l. c. n. 6. cit. eundem Sanc. Sotum, & Gutt. aliosque plures, nullo contradicente, apud Dian. p. 4. tract. 4. ref. 131.*

An sponſis liceat delectatio in cogitationibus morosis, decernendum spondeo, lib. 10. c. 4. ubi etiam, an viduis &c.

Tactus & his similia inter solutos.

63. De ijs inferius agetur commodius separatim, c. 8. §. 2.

CAPUT QUARTUM.

§. I.

De incestu.

1. **I**N methodo *a* sic habes. Non est dubium, incestum esse speciem luxuriæ, explicandam in confessione, qua cum consanguineis, vel affinis, contra castitatem, five per copulam, five etiam per oscula, tactusque impudicos &c. peccatur: nam propterea ita communiter definitur. *Est peccatum luxuriæ, quod committitur cum persona conjuncta.*

a In Meth. exp. Conf. lib. 2. c. 7. §. 7.

Sed quæstio, an incestus cum consanguineis differat ab incestu cum affinis? & rursus, an incestus cum alterutris ex prædictis in uno gradu ut-

que ad quartum (nam in alijs à quarto est simplex fornicatio) differat specie ab incestu in alio? v. g. peccata cum matre, cum filia, cum sorore, cum nepote, cum consobrina, five consanguineis, five affinis, differuntne inter se specie, ita ut in confessione talis gradus sit ex necessitate declarandus? An vero si quis cum aliqua ex dictis peccavit, etiam si fuisset mater, satis se explicet, dicendo, incestum commisi? Quid de peccante cum conjunctis spiritualiter, id est, ex Baptismo, vel confirmatione, & de conjunctis legaliter, id est ex adoptione?

Tribus dictis hæc, quæ satis confusa propter opinionum varietatem, apud Authores sunt, breviter distincteque ex meo instituto, expedientur.

2. Dico primo, probabile esse, nec consanguinitatem *b* ab affinitate, nec unum gradum *c* ex his differre specie ab alijs: unde licet sine dubio gravius sit, contra unum gradum delinquere, v. g. contra primum cum matre, quam contra alium, v. g. cum consobrina; tamen quia non mutatur species, puto, non esse ea speciatim ex necessitate patefacienda. Ratio est, quia in omnibus his una specie deformitas est (licet modo levior, modo gravior) nempe contra reverentiam debitam conjunctis. Quod autem id oriatur interdum ex ipsa natura, ut in primo consanguinitatis gradu, & per alios, etiam in secundo, interdum vero ex præcepto Ecclesiæ, ut in cæteris, & maxime in gradibus affinitatis, nihil specie diversum ex hoc necessario inferatur: nam præceptum superioris, cum aliquid præcipit, ponit materiam præceptam